

به نام آفریدگار اندیشه

مبانی جغرافیای جمعیت

ایران و جهان

نویسنده: فاطمه قاسمی

سر شناسه: قاسمی، فاطمه، ۱۳۵۴
عنوان و نام پدیدآور: مبانی جغرافیای جمعیت ایران و جهان / نویسنده فاطمه قاسمی
مشخصات نشر: کرج: سیادت، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۷۹-۸۲-۴
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
پادداشت: کتابنامه ص. ۱۱۲
موضوع: جغرافیای جمعیت

موضوع: Population geography

موضوع: جغرافیای جمعیت -- ایران

موضوع: Population geography-- Iran

رده بندی کنگره: HB ۱۹۵۴

رده بنده دیویی: ۳۰۴/۶

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۶۳۹۸۴

Siadat.nashr@yahoo.com

انتشارات سیادت ۰۹۱۲۵۶۲۷۶۱۱-۰۹۱۲۶۶۷۰۶۳۵

مبانی جغرافیای جمعیت

ایران و جهان

نویسنده: فاطمه قاسمی

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۴۰۱

ناشر: سیادت

ویراستار: زهرا شقاقی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است. قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه :	۷
فصل اول: جغرافیای جمعیت	۹
تاریخچه مختصری از جغرافیای جمعیت	۱۱
ریشه ها	۱۵
اصول	۱۸
انواع منابع جمع آوری اطلاعات	۲۰
سیستم سوابق	۲۱
نمونه گیری	۲۱
منابع نامتعارف	۲۱
فن آوری ها و منابع داده	۲۱
اطلاعات سرشماری	۲۲
نرم افزارهای تحلیل جمعیت	۲۲
نرم افزارهای عمومی	۲۳
طرح ریزی همپلتون	۲۴
دیگر نرم افزارها	۲۶
نرم افزارهای مدلسازی جمعیت مبتنی بر (GIS)	۲۹

۳۳.....	فصل دوم: تعاریف و اصطلاحات
۳۴.....	تعاریف و مفاهیم
۴۰.....	تنظیم خانواده در ایران
۴۲.....	فصل سوم: روش‌های کمی در جغرافیای جمعیت
۴۴.....	زمان دو برابر شدن جمعیت یک سرزمین
۴۶.....	روش تصاعد هندسی
۴۷.....	روش ترکیبی
۵۰.....	فصل چهارم: عوامل جغرافیایی مؤثر در پراکندگی جمعیت
۵۵.....	عوامل انسانی مؤثر بر توزیع جغرافیایی جمعیت
۵۹.....	تراکم و پراکندگی جمعیت
۷۷.....	جمعیت چگونه در سراسر جهان توزیع شده است؟
۹۰.....	پایان دو قرن رشد سریع جمعیت در جهان
۹۱.....	رشد جمعیت جهان به کدام سمت می‌رود؟
۹۲.....	آینده و گذشته ساختار سنی جمعیت جهان؟
۹۵.....	علل رشد جمعیت چیست؟
۹۷.....	سالانه چند نفر می‌میرند؟
۹۸.....	شواهد تجربی برای گذار جمعیتی
۱۰۲.....	چگونه توسعه بر رشد جمعیت تأثیر می‌گذارد؟
۱۰۳.....	حرکت جمعیتی

مقدمه

مقدمه‌ی مؤلف

جغرافیای جمعیت شاخه‌ای از جغرافیای انسانی است که به مطالعه‌ی علمی افراد، توزیع مکانی و تراکم آنها، تغییر و تحولات جمعیت را از دیدگاه جغرافیایی و مرتبط با محیط، مکان و فضا در زمان‌های مختلف می‌پردازد و در این راستا با رشته‌های دیگر از قبیل جمعیت‌شناسی، جامعه‌شناسی و اقتصاد اشتراکات فراوانی دارد. جغرافی‌دانان جمعیت، برای بررسی این عوامل، افزایش و کاهش جمعیت، جابجایی مردم در طول زمان، الگوهای عمومی سکونت، تغییرات مکانی در توزیع، ترکیب، مهاجرت و رشد جمعیت‌ها از منظر جغرافیایی می‌نگرد. همچنین بر ویژگی‌های توزیع جمعیت که در یک بافت مکانی و عوامل استقرار جمعیت در یک مکان و چگونگی تنظیم اندازه و ترکیب این جمعیت توسط فرآیندهای جمعیتی باروری، مرگ و میر و مهاجرت تمرکز دارد. جغرافیای جمعیت، شاخه‌ای بین رشته‌ای است و مهمترین موضوعات مورد بررسی در جغرافیای جمعیت، توزیع جمعیت، تراکم جمعیت و عوامل متعدد مؤثر بر تراکم جمعیت از جمله: آب و هوا و توپوگرافی، محیط‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی یک منطقه، رشد و تغییر کلی جمعیت، افزایش سریع جمعیت جهان در دو قرن اخیر، رشد جمعیت از طریق افزایش طبیعی، میزان زاد و ولد و نرخ مرگ و تغییر جمعیت علاوه بر افزایش طبیعی، مهاجرت، مدل انتقال جمعیتی می‌باشد. که می‌توان آن را مطالعه‌ی جمعیت‌شناسی بر اساس دیدگاه جغرافیایی

دانست. از طریق این مطالعات می‌توان به تراکم جمعیت مناطق مختلف جغرافیایی پی برد و همچنین دلایل شلوغ بودن برخی مکان‌ها را تحلیل کرد، در حالی که برخی مکان‌ها تعداد جمعیت کمتری دارند. جغرافیای جمعیت بر عوامل جمعیت‌شناختی، افزایش و کاهش تعداد جمعیت، تحرک یا جابجایی افراد از مکانی به مکان دیگر، ساختارهای شغلی و غیره تمرکز دارد.

با توجه به ضرورت مطالعه‌ی جمعیت برای دانشجویان، پژوهشگران، متخصصین علوم مختلف و آشنایی آنها با جغرافیای جمعیت و همچنین نیاز معلمان رشته‌های جغرافیا و علوم اجتماعی و اقتصاد در دبیرستان‌ها و مراکز علمی، این کتاب با هدف ارائه مبانی و مفاهیم اصلی جغرافیای جمعیت در چهار بخش، تدوین گردیده است که در بخش اول آن به معرفی شاخه جغرافیای جمعیت و تغییرات آن در طول هفتاد سال گذشته پرداخته شده، ضمن این که مبانی اولیه جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات جمعیتی مرتبط در قالب نرم افزارهای رایانه‌ای برای آشنایی دانشجویان و متخصصین ارائه گردیده است. در بخش دوم، تعاریف و اصطلاحات مورد استفاده در جغرافیای جمعیت و مطالعات اقتصادی و اجتماعی طرح‌های برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای و مفاهیم آنها ارائه گردیده است که می‌تواند راهنمای خوبی برای پژوهشگران این حوزه باشد. در بخش سوم کتاب، روش‌های مختلف پیش‌بینی رشد جمعیت و نحوه‌ی محاسبه‌ی آنها با ذکر مثال‌هایی بیان گردیده است که برای معلمین، محققین و پژوهشگران طرح‌های اقتصادی و اجتماعی ضروری می‌باشد. در بخش چهارم سیمای کلی رشد جمعیت جهان از گذشته تا به حال و پیش‌بینی‌های مختلف در مورد تغییرات جمعیتی آن ارائه گردیده است که می‌تواند تصویری کلی در خصوص وضعیت حال و آینده رشد جمعیت جهان را به خوانندگان و پژوهشگران ارائه دهد، با این حال هر اثر و کتاب علمی و پژوهشی هر چند با دقت تدوین شده باشد، عاری از اشکال و خطا نیست، به هر جهت در این کتاب سعی شده که اطلاعات و مبانی مورد نیاز پژوهشگران جغرافیای جمعیت تا حد زیادی برآورده شود. امید است این اثر به سهم خود تأثیر بسزایی در اعتلای دانش و مهارت پژوهشگران میهنم داشته باشد و پیشاپیش از کاستی‌ها و نواقص موجود از پژوهشگران و دانشجویان طلب بخشایش دارم.